Truyện Cổ Nước Nam

Trọng Nghĩa Khinh Tài

Tranh và lời: HÙNG LÂN

Khi xưa ở Thanh Hóa, có một người phú hộ tên là Nguyễn Đình Phương. Nhà ông có vườn cau ao cá, lại có chừng dăm ba chục mẫu ruộng tốt, hằng năm thu hoạch chất đầy kho lẫm.

Trong nhà ông, vợ con, kẻ làm người lụng khá đông, chi tiêu cũng lắm, nhưng ông không ngại.

Vốn là người hào hiệp, nên khi có ai túng thiếu đến nhờ vả, ông sẵn lòng chu cấp hay cho vay mượn, ít khi để họ phải về không.

Nguyễn Đình Phương có một người bạn cố tri trước học chung một thầy tên là Trần Bính Cung, nay làm nghề buôn gỗ.
Bính Cung trước kia có của ăn của để, trong nhà vừa mẹ già vừa vợ con năm miệng ăn đều do một mình ông lo liệu chu tất, nhưng từ dạo ông đi mấy chuyến bè thất bại, phần bị cướp, phần bị lừa gạt, nên sinh ra thua lỗ nặng, có bao nhiêu ruộng vườn đều bán sạch để trả mà vẫn không đủ.

Tiếp đó, Bính Cung bị một trận ốm nặng, trở nên nợ đầm nợ đìa. Quá hạn không trả được, chủ nợ cho bọn nặc nô đến đòi ráo riết, may mà có Nguyễn Đình Phương chạy tiền trả hộ, nếu không thì gia đình Bính Cung cũng chẳng còn có cái nhà mà nương thân nữa.

Sau đó, mỗi khi túng thiếu, Bính Cung còn cho vợ con đến nhờ vả lúc năm quan, lúc ba quan làm tiền thuốc men, Đình Phương vẫn vui lòng chu cấp.

Thấy bạn quá tốt bụng với mình, Vợ chồng Bính Cung vô cùng cảm kích.

Không ngờ bệnh của Bính Cung mỗi ngày một nặng, trước còn đi lại được, sau thì nằm liệt giường.

Biết mình sắp chết, một hôm ông cho mời bạn tới. Khi thấy mặt Đình Phương, ông nói:

- Tôi mắc nợ của bạn một số tiền lớn đã khá lâu mà chưa nói đến chuyện trả, thật là phụ tấm lòng tử tế của bạn quá.

Đình Phương liền gạt đi:

- Anh đừng nói thế! "Tiền là gạch, ngãi là vàng". Tình nghĩa mới là cái đáng quý, còn tiền bạc nào có nghĩa lý gì. Anh đừng nhắc đến làm chi.

- Không - Bính Cung nói tiếp: - Sở dĩ tôi mời bạn đến đây là vì món nợ làm tôi không lúc nào nguôi. Bây giờ tôi tính thế này. Ngôi nhà này của tôi như gán món nợ, có văn khế viết sẵn đây, nhưng trước mắt tôi bây giờ, con thơ, vợ dại, em yếu, mẹ già, tình cảnh đáng quan ngại quá.

- Một mai tôi mất đi, nếu gia đạo tôi có việc gì, dám xin bạn tìm cách cứu vớt. Về sau con tôi lớn lên, gia đình tôi cất đầu lên được, chúng sẽ không bao giờ quên ơn bạn.

Đình Phương liền bảo:

- Sao anh lại nói thế? Mẹ anh đây cũng như mẹ tôi, con anh cũng như con tôi. Còn nhà của tôi, cũng như nhà của anh. Dù có thế nào đi nữa, tôi cũng xin gắng sức. Anh cứ thuốc men cho lành, còn món nợ hãy gác lại, đừng bận tâm gì về nó cả.

Bính Cung không nghe lời, cứ ấn khế vào tay Đình Phương, lại gọi các con mình ra lạy sống Đình Phương rồi nói:

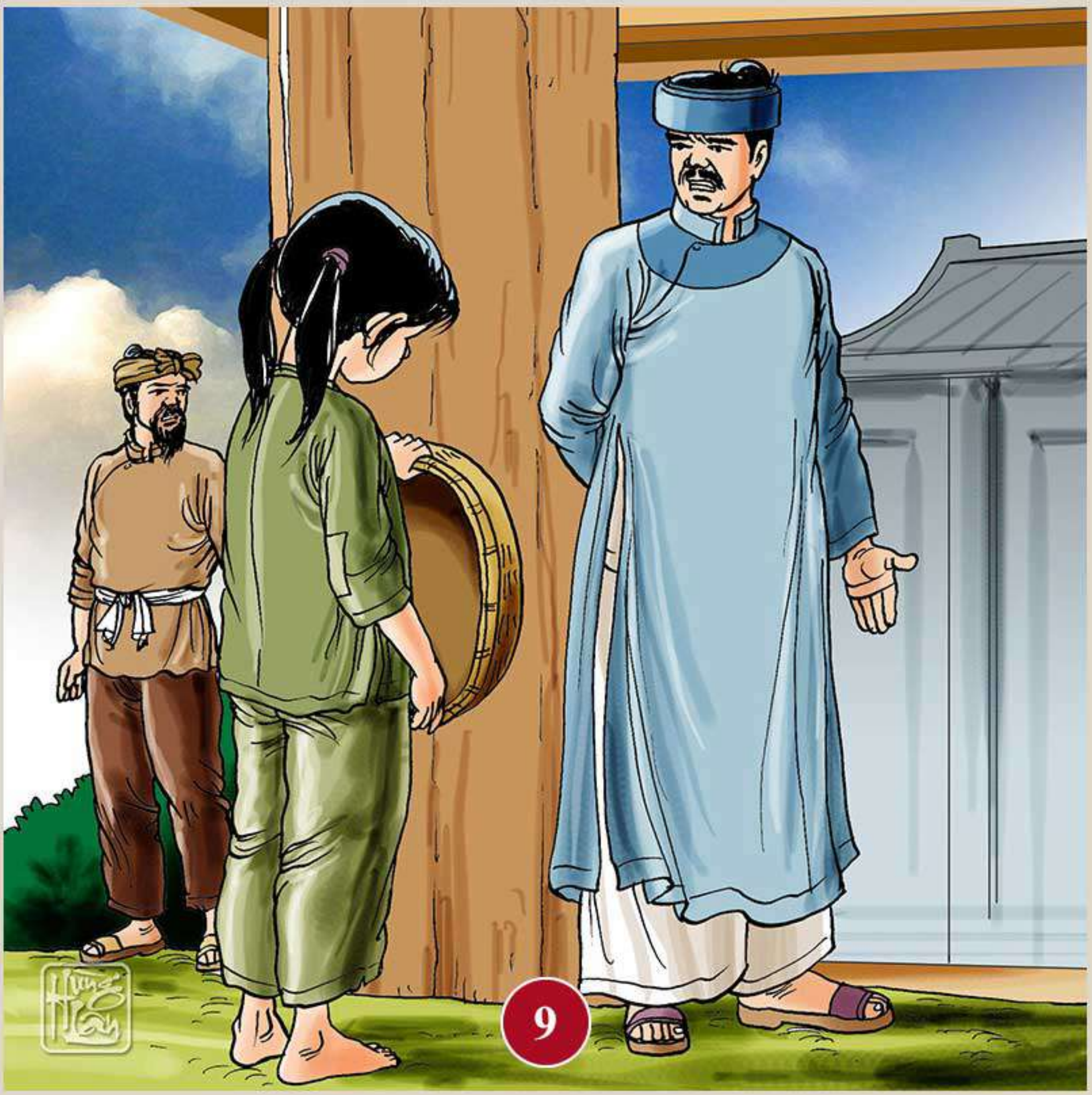
- Bây giờ tôi chết mới nhắm mắt. Xin đa tạ bạn muôn đời. Tôi xin kết cỏ ngậm vành kiếp sau.

Bính Cung trối đến đấy thì nhắm mắt xuôi tay, giã biệt cõi đời.

Ngay sau khi Bính Cung qua đời. Nguyễn Đình Phương tỏ ra là người giữ lời hứa của mình. Ông bỏ tiền ra làm ma cho bạn chu tất mọi sự.

Ông sốt sắng giúp đỡ gia đình bạn, khi quan tiền, khi thúng thóc, không biết mỏi. Cả nhà Bính Cung coi ông như cây cột trụ. Làng mạc xóm giềng đều khen ngợi việc làm của ông không tiếc lời. Nhưng dần dà người ta thấy lòng hào hiệp của Nguyễn Đình Phương không phải là vô hạn. Sự giúp đỡ theo thời gian cứ thưa dần đi. Càng về sau, việc vay mượn của gia đình Bính Cung đối với ông càng trở nên khó khăn hơn...

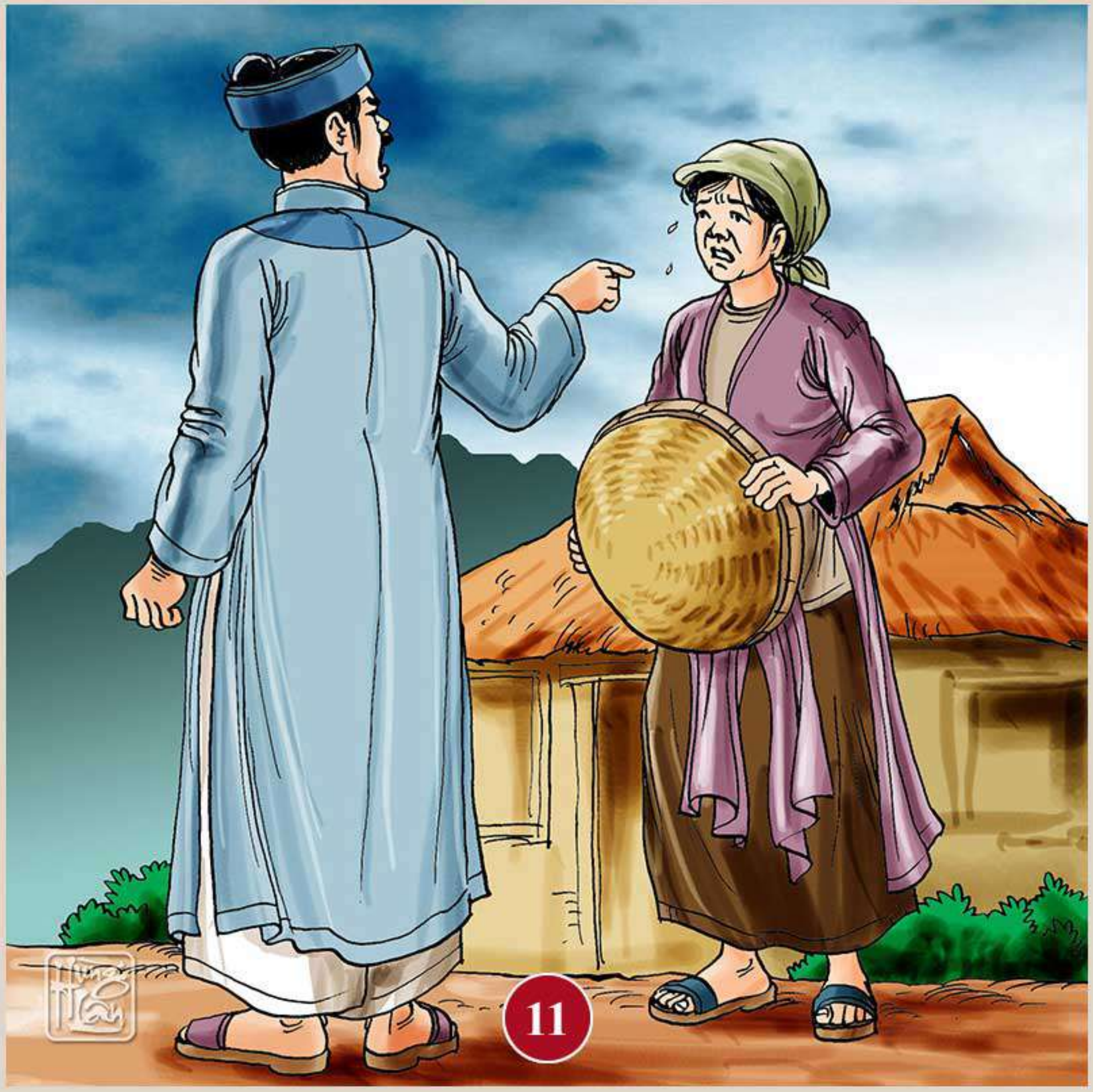
Nhiều lúc người con của Bính Cung phải đợi suốt buổi, mà cuối cùng vẫn phải vác rá về không, vì Đình Phương tuy có nhà nhưng người nhà vẫn đáp là "đi vắng".

Thái độ chuyển từ sốt sắng ra lạt lẽo của Đình Phương làm cho mẹ con Bính Cung thất vọng, coi đó như là một sự lừa gạt.

Một hôm, sau những ngày thiếu ăn, mấy lần gia đình đến vay mượn không được, vợ Cung đón đường cố tìm gặp Đình Phương để hỏi cho ra lẽ.

Khi gặp mặt Đình Phương, người đàn bà vật nài:
- Mẹ con bà cháu chúng em đói no là nhờ ở một tay bác. Mong bác cố rộng tay giúp đỡ cho nhà em qua được vận này.
Đình Phương nghe vậy liền vội vàng từ chối:
- Chị đừng thấy gia đình tôi như thế mà tưởng là sung túc, thuyền to thì sóng lớn, chúng tôi dạo này túng bấn tợn. Chị có thể chạy hỏi các nơi khác xem thử.

Vợ Bình Cung liền thưa:

- Mẹ con chúng em chịu ơn bác rất nhiều, không bao giờ quên được. Biết đi lại mãi cũng làm phiền bác, nhưng tin vào lời hứa bác với nhà em lúc sắp mất nên một hai cậy dựa vào bác. Chẳng lẽ tình nghĩa ngắn ngủi có thế thôi ư?

Nhưng chị vợ thật không ngờ tới câu trả lời chát chúa của Đình Phương:

- Chị dạy như thế là lầm. Tôi cũng có vợ con của tôi chứ! Làm sao có đủ mà cứ phải chu cấp cho gia đình chị mãi được?!

Đình Phương lại buông thêm một câu còn lạnh lùng hơn:
- Không khéo tôi phải bán ngôi nhà bên chị để trang trải vài món nợ nữa đây!
Nghe lời nói như một gáo nước lã giội vào mặt, người vợ Bính Cung đành gạt nước mắt ra về, không quên kể lại sự tình cho mọi người trong nhà nghe.
Cả nhà ngồi lại khóc rấm rứt. Đúng lúc đó thì có một ông lão lối xóm chạy đến hỏi vì sao mà khóc.

Người vợ Bính Cung kể lại đầu đuôi câu chuyện từ lúc tình bạn đậm đà, cho đến những câu trả lời tuyệt tình vừa rồi của Đình Phương rồi nói:

- Cụ tính, bác ấy là ân nhân của chúng tôi mà mau thay lòng đổi dạ chóng thế, thì cả nhà còn biết làm sao mà sống bây giờ?

Nghe người vợ khóc, ông lão nói:

- Thắm lắm thì phai nhiều, đó là lẽ thường tình ở đời. Thôi, bây giờ mẹ con bà cháu nhà mợ hãy gắng tìm lấy một nghề mà nuôi nhau.

Vợ Bính Cung liền thưa:

- Cụ tính, trong nhà một đồng một chữ cũng không có. Ngôi nhà này còn là của họ, họ còn dọa bán, nay mai biết trú ngụ vào đâu. Thế thì cụ bảo làm nghề gì?

- Mợ cả và các cháu đây có biết dệt sồi chăng?

- Nuôi tằm dệt lụa đều cũng có thể học mà làm được cả, nhưng nhà cháu vốn liếng ở đâu? lấy gì mà mua khung cửi? lấy gì mà làm lương ăn cả nhà cho đến lúc có sồi đem đi bán?

- Tôi thì chả giàu có gì - ông lão nói. - nhưng thấy tình cảnh nhà mợ cũng đáng thương. Bây giờ tôi bàn thế này. Cứ phải luôn nhờ vả người ta mãi quả là không tiện. Trong tay cần phải nắm chắc lấy một nghề, có biết chèo lái thì mới hòng đưa con thuyền vượt qua sóng gió.

Ông lão nói tiếp:

- Nhà tôi vốn làm nghề dệt đã ba đời nay. Nếu mợ quyết chí thì tôi xin truyền cái nghề này cho mợ. Còn vốn liếng khởi sự thì tôi sẽ cố giúp, sau này mợ khá giả sẽ hoàn lại cũng được.

Ông lão nói rồi bắt tay làm ngay. Người vợ Bính Cung không ngờ một lão thợ dệt sồi ở xóm lại tỏ ra hào hiệp có phần vượt xa Nguyễn Đình Phương.

Ông xuất tiền một lúc mua ngay khung cửi và mọi đồ lề khác để cho hai người đàn bà học dệt. Lại bỏ vốn cân tơ mang về làm.

Ông lão còn mất khá nhiều thời gian để bày vẽ cho họ mọi cái bí mật của nghề nghiệp. Chẳng mấy chốc họ đã có sồi đem ra chợ bán. Càng ngày, nghề của họ càng tinh.

Không bao lâu, gia đình đã dành dụm được tiền đem đi chuộc lại căn nhà. Họ lờ hẳn Đình Phương, coi như người xa lạ, trái lại, ân cần coi ông lão là một vị ân nhân.

Thấm thoát đã bảy tám năm trôi qua, người con gái của Bính Cung đã có người dạm hỏi.

Hôm chuẩn bị lễ cưới, trong nhà rộn rịp giết lợn, bày cỗ, tổ chức linh đình mà theo ý người vợ Bính Cung là để cho bõ những ngày gian truân vất vả vừa qua.

Nhưng giữa lúc tiệc cưới vui vẻ, khách khứa tấp nập ra vào, bỗng người vợ Bính Cung nhác thấy bóng ai quen quen thấp thoáng trước cửa, bà liền tiến ra xem thử, thì ra đó chính là Nguyễn Đình Phương - bạn của chồng bà ngày xưa, người mà bà cố tình chủ ý không mời nhưng y cũng khăn áo đến dự.

Bà thầm nghĩ:

- Chẳng hiểu gã bạn bất nghĩa này còn đến đây làm gì nhỉ. Chừng ấy chuyện chưa vừa lòng hắn nữa hay sao?

Tuy vậy, vì lịch sự và hôn trường đang đông người nên vợ Bính Cung cũng tiến ra đón y ở cửa chính và chua chát nói:

- Bác hôm nay cũng đến đây ư? Xin mời bác vào trong cho.

Đình Phương vẫn chưa trả lời thì người vợ Bính Cung nói tiếp:

- Chao ôi! Tôi tưởng rằng bác phải quên chúng tôi đã lâu rồi. Chắc bác cũng nghĩ rằng gia đình chúng tôi phải chết giấm chết giúi từ thuở đời nào, còn đâu được bác chiếu cố đến thăm nhà hôm nay nữa... Có phải vậy không thưa bác?

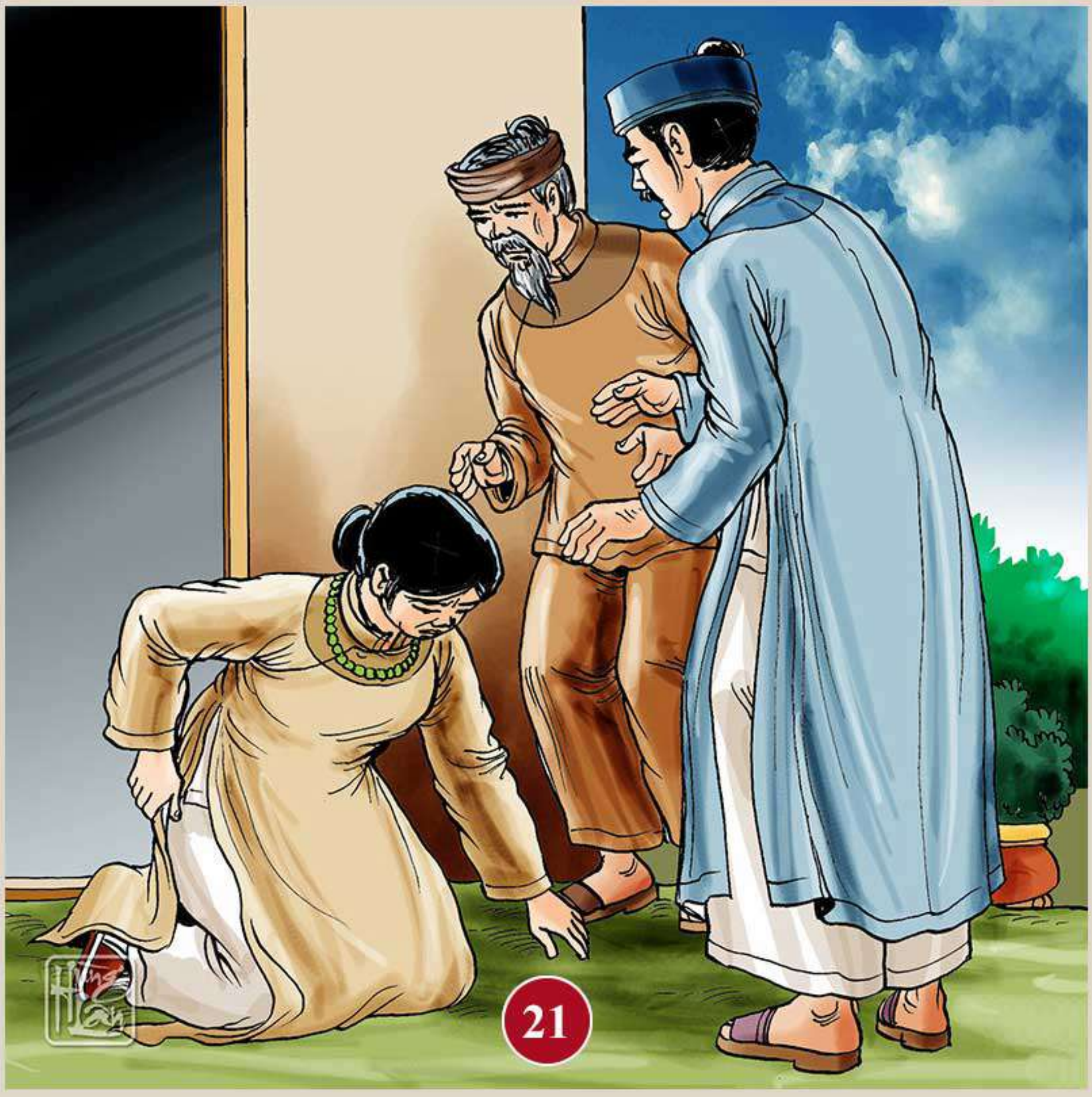

Đình Phương vẫn từ tốn cười mà không trả lời. Vợ Bính Cung thấy vậy định tìm những câu đau hơn nữa để nói cho y biết mặt, nhưng đúng lúc đó thì ông lão ân nhân đã bước ra nói nhỏ vào tai bà:

- Mợ cả, mợ đừng vội nóng, để tôi nói cho mợ nghe. Tất cả vốn liếng mà tôi giúp mợ, cả công lao bày vẽ của tôi nữa, đều là tiền bạc của ông Phương đây cả. Tôi chỉ là người trao hộ, làm hộ mà không nói ra cho mợ biết đó thôi.

Vợ Bính Cung nghe nói thế thì không còn chút thần sắc nào nữa, quay lại nhìn chăm chăm vào mặt Đình Phương, miệng ú ớ:

- Trời ơi, sự thật như vậy sao? Thế mà lâu nay tôi không nghĩ ra.

Đoạn bà gọi các con lại và nói:

- Các con ơi, mau đến đây mà lạy tạ vị ân nhân của chúng ta, đã bao năm nay ân nhân không hề oán trách một lời, lại còn mượn tay người khác giúp chúng ta vượt qua cảnh khốn cùng để có được ngày hôm nay.

Song Đình Phương xua tay gạt đi và nói:

- Ấy, xin chị và các cháu đừng như thế, tôi vẫn nhớ lời hứa với anh nhà trước lúc nhắm mắt là trên đời này không có gì đáng quý bằng chữ "Nghĩa" mà, chứ tôi thì có tài cán chi đâu.